

Janusz Maciaszek
Katedra Logiki i Metodologii Nauk
Uniwersytet Łódzki
januszm@uni.lodz.pl

Ryszard Kleszcz
Katedra Logiki i Metodologii Nauk
Uniwersytet Łódzki
kleszcz@uni.lodz.pl

WPROWADZENIE

Praca *Argumentacja, myślenie, działanie* jest pierwszym tomem nowej serii wydawniczej *Bibliotheca Philosophica*, proponowanej przez Instytut Filozofii Uniwersytetu Łódzkiego oraz Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. W tej serii zamierzamy wydawać monograficzne tomy z zakresu rozmaitych dziedzin filozofii teoretycznej oraz jej zastosowań¹. Pierwszy, trafiający właśnie do rąk Czytelnika, tom poświęcony jest szeroko rozumianej teorii argumentacji, widzianej w powiązaniu z logiką, filozofią języka oraz filozofią działania. Współczesna teoria argumentacji jest dziedzicem bogatej, sięgającej antyku, tradycji retorycznej, dorobku współczesnej logiki (także nieformalnej), metodologii nauk oraz nauk o języku. Pozostaje ona także, o czym należy pamiętać, w związku ze współczesnymi naukami społecznymi. Badaczy zajmujących się problematyką teorii argumentacji interesują zagadnienia bardziej teoretyczne lub też praktyczne, a więc także aplikacje teorii argumentacji do rozmaitych dziedzin, takich jak: prawo, pedagogika, nauka o komunikacji, literaturze, wreszcie zaś filozofia. Ta ostatnia skądinąd musi traktować argumentację jako szczególnie ważną, skoro uzasadnianie w filozofii ma charakter w dużej mierze argumentacyjny. Status argumentacji, odróżnienie retoryki i argumentacji, ocena wagi danego argumentu, bywa skądinąd dla filozofów przedmiotem sporów tak terminologicznych, jak i rzeczowych. Zagadnienia filozoficznej argumentacji pozostają jednym z ważnych zainteresowań dyscypliny określanej mianem metafizyki.

---

¹ Seria *Bibliotheca Philosophica* stanowi kontynuację czasopisma *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Philosophica* wydawanego przez wiele lat w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Łódzkiego.

argumentacji jest ważnym narzędziem dla prawników, tak teoretyków jak i praktyków, oraz dla wszystkich wychowawców i osób pracujących w sferze medialnej. Stąd też stosunkowo duża ilość publikacji, także w języku polskim, które pojawiają się na rynku wydawniczym. Często mają one charakter podręcznikowy, przeznaczony zwłaszcza dla studentów prawa. Zaliczyć tutaj należy także słowniki z tej dziedziny, obejmujące terminologię z szeroko rozumianej argumentacji. W tym sporym zbiorze publikacji, niektóre z prac pisane są przez logików i filozofów, niektóre przez przedstawicieli nauk o literaturze, nie brak też takich monografii autorstwa przedstawicieli nauk społecznych, głównie psychologii. Wartym podkreślenia jest także fakt obecności monografii, które w prezentowaniu i analizie argumentacji sięgają do dorobku wielu dyscyplin.

Przedkładany czytelnikowi tom *Argumentacja, myślenie, działanie* jest dowodem na bogactwo i zróżnicowanie współczesnej refleksji nad argumentacją. Zawarte są w nim prace logików, filozofów i kognitywistów pracujących w środowisku Uniwersytetu Łódzkiego. Teksty te autorstwa badaczy rozmaitych generacji, oraz zróżnicowanych zainteresowań teoretycznych, potwierdzają tezę o bogactwie zagadnień podejmowanych współcześnie przez tych, których interesuje, szeroko rozumiana, teoria i praktyka argumentacyjna. Z tych siedmiu artykułów tekst *Uwagi o formach kontrargumentacji*, autorstwa Andrzeja Indrzejczaka i Beaty Promińskiej podejmuje ważny, lecz niezbyt często analizowany problem kontrargumentacji i swoistych dla niej form. Przedłożony przez Ryszarda Kleszcza, artykuł o tytule *Uwagi o argumencie ad absurdum*, jest analizą zagadnienia argumentu (i argumentacji) *ad absurdum*, widzianej w perspektywie systematycznej i historycznej. Janusz Kaczmarek w tekście, zatytułowanym, *Retoryka w nauce?* rozważa zagadnienie retoryki i jej obecności w kontekście nauki i filozofii, w tym także stosowanej tam argumentacji. Dwa teksty zawarte w tomie dotyczą problematyki manipulacji. W pierwszym z nich, zatytułowanym *(Nie)myślenie granfalonom* Piotr Łukowski podejmuje problematykę, będącą w dużej mierze przedmiotem badań psychologii społecznej, mającej jednak ważne znaczenie dla szeroko rozumianej argumentacji. Poddaje on obszernej analizie pojęcie tzw. granfalonu, czyli grupy która została poddana zabiegom manipulacyjnym i nim uległa. W kolejnym artykule *Trzy typy manipulacji z punktu widzenia teorii działania* Janusz Maciaszek dyskutuje zagadnienie manipulacji i wyróżnia trzy typy oddziaływania na ludzi w zależności od charakteru postaw będących przedmiotem działania manipulatora. Korzysta przy tym z teorii działania współczesnego filozofa amerykańskiego Donalda Davidsona, wykorzystując pochodzące odeń pojęcie powodu działania oraz kategorię sylogizmu praktycznego. Tekst Daniela Malińskiego *Metafora w nowej*

retoryce Chaima Perelmana i logice nieformalnej Daniela H. Cohena, to rozprawa porównawcza teorii dwu autorów i dwu podejść. Z jednej strony filozofa belgijskiego, twórcy tzw. Nowej retoryki Chaima Perelmana, z drugiej zaś koncepcji logiki nieformalnej Daniela H. Cohena. Autor koncentruje się, przy tym w tej pracy, na zagadnieniu metafory w tych dwu koncepcjach. Ostatnia praca zawarta w tomie to tekst Piotra Sękowskiego *Formalne aspekty argumentu z autorytetu*, gdzie tenże argument poddawany jest analizie w kontekście jego formalnych właściwości. Argument ten, jak wskazuje autor pojawia się w rozmaitych kontekstach poczynając od dyskusji potocznych a kończąc na debatach naukowych. Ten krótki przegląd zawartości tomu wskazuje na jego zróżnicowanie tematyczne, źródłem którego są nieco odmienne zainteresowania autorów oraz uwzględnianie przez nich nieco odmiennych płaszczyzn, które są dla nich podstawowym punktem odniesienia. Z tego powodu wydawany tom może zainteresować zróżnicowane grono czytelników, tak tych o bardziej teoretycznym nastawieniu, jak i tych, których interesuje funkcjonowanie argumentacji w praktyce, na gruncie rozmaitych społecznych działań i praktyk. Wydając tom *Argumentacja, myślenie, działanie* jesteśmy przekonani, że znajomość teoretyczna, bardziej jeszcze praktyczna, argumentacji przyczynić się może do podnoszenia kultury debaty, także w sferze publicznej. Towarzyszy nam także pewna, dodajmy umiarkowana, nadzieja, że lektura tej pozycji i zawartych w niej artykułów, w niewielkim choćby stopniu może się do tego kształtowania kultury dyskusyjnej przyczynić. To zaś iż debatowanie ma do odegrania dużą rolę podkreślmy na koniec cytatem z niewielkiego artykułu Romana Ingardena *O dyskusji owocnej słów kilka*:

Potrzeba dyskusji i jej istotna funkcja rodzi się bowiem nie z pragnienia czy żądzy przeforsowania własnego stanowiska w jakiegokolwiek sprawie, lecz z ograniczoności i ułomności sił twórczych, a w szczególności poznawczych, poszczególnego człowieka. (...) Przełamywaniu tych ułomności ludzkich ma właśnie służyć dyskusja, dyskusja będąca szukaniem u innych pomocy, skontrolowania tego, co udało się nam samym uzyskać, i uzupełnienia tym, czego własnym wysiłkiem nie mogliśmy zdobyć.